

Een politiek bedrijvig Onderpastoor te Lissewege

door Johan Ballegeer.

UIT DE MEMOIRES VAN FRANCISCUS CAULLET (1875-89)

Enkele jaren geleden werd in "Rond de Poldertorens" gestart met een artikelenreeks zonder zeer sterk verband, over de schoolstrijd van 1870 en de ontstaansgeschiedenis van het gemeentelijk en het vrij onderwijs te Lissewege. Germain Vandepitte (°) sloeg er de officiële archieven en gemeenteraadsverslagen op na, terwijl ik zelf (°°) kon putten uit een "Liber Memoriales" van de EE. ZZ. te Lissewege. Nu weten we hoe gemeenteraadsverslagen kunnen de waarheid omzeilen of bijkleuren. Gemeentesekretarissen (vroeger!) waren al te vaak de uitdrukking van "His Master's Voice" terwijl anderzijds "mémoires" steeds met een korreltje zout dienen genomen te worden. Dit is de reden waarom in politiek roerige tijden, het zout in grote hoeveelheden gehamsterd wordt.

Omstreeks dezelfde tijd konden wij inzage nemen van de memoires van onderpastoor Frans Caullet, naar eigen schrijven door de heidense Lissewegenaars Sissen Kloeffe genoemd.

We hebben aanvankelijk gemeend deze "memoires" niet te moeten publiceren. De taal en de uitlatingen van Caullet waren zo pre-

---

° R. d. P. 7e jg. nrs. 2 en 3; 10 jg. nr. 3
 °° R.d.P. 10e jg. Nr. 4.

conciliair dat ze vele van onze lezers wat al te hard in de oren zouden geklonken hebben. Er zijn immers veel harde oren in Israël en ook wachtten wij liever tot de laatste nazaten van de "beschuldigen" zich hierboven met de auteur hadden verzoend. Want in de hemel zijn ze allen. Wie zo voor de goede zaak strijdt, verdient niet beter.

Nu deze memoires binnen een paar maand honderd jaar oud zijn, is er niet meer zoveel gevaar dat we oude wonden openrijten of tegen blauwe schenen stampen. Meisjes moeten jong zijn; kaas, wijn en memoires moeten flink wat gelegen gesavoureed worden.

Wie was Durendal Franciscus Caullet? Geen enkel Lisseweegs archief maakt melding van hem. Het is nochtans zo dat zijn esbattementen sterk tot de fantasie van de bevolking moeten gesproken hebben. Mijn vader, die hem niet gekend kan hebben, vertelde haarscherpe détails uit deze memoires, die hij echter aan latere onderpastoors toeschreef.

Wij staken ons licht op bij de eminente heemkundige van de Leiegouw, pastoor Jan de Cuyper, die ons het volgende mededeelde: "Franciscus-Carolus Caullet werd te Kortrijk geboren op 5 juni 1835. Wellicht was hij familie (Misschien de broer?) van de Kortrijkse kunstschilder Albert Caullet, en van de bekende Kortrijkse historicus Gustave Caullet. Fr. Caullet was hulp priester te Kooigem op 23 augustus 1862, onderpastoor te Bavikhove (7.6.1865), te Emelgem (20.11.1867) en te Lissewege (16.12.1874); tenslotte kapelaan van het kerkhof te Kortrijk, op 12 juni 1889. Hij overleed te Kortrijk op 22 augustus 1915.

Destijds werden "eigenaardige, wat lastige" priesters benoemd tot pastoors van het kerkhof te Brugge of te Kortrijk. Te Kortrijk was er een kapelanij aan verbonden, die afhing van de Sint-Maartensparochie. Nu wordt dit ambt te Brugge en te Kortrijk waargenomen door een pater van een nabij klooster. Wellicht moet Caullet tot die categorie eigenaardige priesters behoord hebben. Op de ouderdom van 54 jaar wordt hij ^apastoor, waar andere aan die ouderdom reeds vijf of tien jaar pastoor waren. Dus moet er iets gehaperd hebben! Dit zal wel de uitleg zijn voor de rancune waarvan hij in zijn door u thans bewaarde "mémoires" blijk geeft, en

dit tegenover het bisdom." (Tot hier E.H. J. De Cuyper in zijn brief van 22 oktober 1969).

* * * * *

MET HEEL VEEL ZOUT ...

Gepeperde geschriften worden best met heel veel zout gelezen. Waar Caullet het heeft over "onkuischaards" moeten wij niet onmiddellijk gaan denken dat die brave burgemeesters en dorpspolitiekers slechter waren dan de huidige bezoekers van bepaalde handelszaken te Sluis en te Axel. Meer dan vrolijke herbergbezoekers zullen ze wel niet geweest zijn. Ook aan het "Adam spelen" zouden we maar niet al te zwaar tillen. Wie er niet bij was, zal het best geweten hebben. Ik heb voor een paar jaren zelf meegemaakt dat ik in een kleine dorpsgemeenschap (de naam doet niet ter zake) een vernissage moest houden in de plaatselijke kunstkring, terwijl (echt toevallig) de kruisweg (of was het de St.-Marcusprocessie voor de vruchten der aarde) door het dorp trok. 's Anderendaags kwamen vrome zielen mij vertellen, hoe erg het er in "dat bordeel" aan toe gegaan was. Men had er processie gespeeld, een zwarte mis opgedragen... en nog veel meer gruwelijke heiligschennissen van dien aard gepleegd. Ik zal wel te verdorven geweest zijn, om er iets van gemerkt te hebben.

WAAR BLIJFT DE REST ?

We hebben de nummers van de bladzijden tussen haakjes in de tekst ingelast. Er waren achtentwintig bladzijden. Er moeten er heel zeker meer geweest zijn. Het tweede gedeelte berust vermoedelijk "ergens te Kortrijk" in een welbekend klooster.

We hebben aan de spelling, grammatica noch stijl van onderpastoor Caullet geen iota gewijzigd.

*****

LISSEWEGE.

(1) Lisseweghe was in de oude tijden vermaard. Er waren daar twee groote prachtige kerken, de eene die er tegenwoordig nog de

parochiekerk is en de andere, die in de bilken of weiden stond van de abdie Ter Doest. Bij gebrek aan middels om ze te herstellen liet Monseigneur Boussen deze tweede kerk ten zijnen tijde afbreken (°).

Als de Franschen in 1302 de Vlamingen kwamen bevechten op 't slagveld van Groeninghe te Kortrijk, er was daar onder de Vlamingen eene leekebroeder van de abdie Ter Doest, die toegelopen was om een handje toe te steken: Willem van Saeftinghen was zijn naam. Op het slagveld van Groeninghe te Kortrijk, op 11 juli 1302 Robertus d'Artois scheurde een stuk van den Vlaamschen standaard: deze belediging wierd gewroken: want Willem van Saeftinghen gaf hem zoo eenen geweldigen slag dat Robert d'Artois omverre tuimelde en eindigde met te bezwijken, en dat de Vlamingen zegevierden over 50 à 60.000 Franschen (°°).

In de middeleeuwen bloeide te Lisseweghe de handel der laken - weverie. Er waren daar twintigduizend lakenwevers, voeg daarbij de welhebbende, de oudelingen en de kinders. Welke bevolking! Waar woonde dit al? (°°°) En zeggen dat er daar niets meer van de woonsteden te vinden is. Al dit volk met zijnen rijken en bloeyenden handel is geverhuisd naar Engeland, waar men ze met opene armen ontving en alle voordelen schonk. (°°°°).

(2) Woelingen, plagerien, geldafpersingen, vervolgingen hebben dat volk afkeer voor hun vaderland ingeboezemd! Als men van het dorp gaat naar de Katholieke school, men heeft op de rechterhand eene bilk of weide waar eene hofstede stond bewoond door Nikolaas D'Hondt-Doet (vulgo Klaai D'Hondt). Daar stond een kasteel

---

° Mgr. François-René Boussen, eerste bisschop van het in 1834 wederopgerichte Bisdom Brugge (1834-48). Het waren eerder de ruïnes die hij liet opruimen.

°° Moderne schrijvers betwijfelen sterk of er meer dan 3 à 4.000 Franse ridders waren te Kortrijk.

°°° Lissewege kan hoop en al 600 inwoners geteld hebben in de Middeleeuwen.

°°°° Daar is wel iets van aan. Zie o.a. onze jeugdroman "De Marulle van Kris De Langhe" Uitg. Standaard 1973.

bewoond door d'edele familie Collin (°). In de jaren 1500 woelden de geuzen Calvinisten over heel België tot achter 't jaar 1580. De parochie Ramscapelle nu een nog al brave parochie, was vort van geuzerie en 't zijn de geuzen van die parochie die de kerk van Lisseweghe in brand hebben gestoken (°°). Het dak der kerk bedekt met bladeren in lood wierd vernield in de vlammen als ook de vouten der kerk (les voutes). Bij gebrek aan geldmiddels heeft men die vouten vervangen door plafonds, gelijk het nu nog te zien is in dit jaar 1907. De kerkmeuren wierden beschadigd, die wonden wierden bedekt en gedoken ondereen witzel hatelijk voor zoo eene schoone kerk. In de pogingen die nu gedaan worden, tot herstelling van die lieve prachtige kerk, heeft men dat witzel weggenomen en de ziel weent bij 't aanschouwen van gapende wonden. Lisseweghe was vermaard door groote bedevaarten aldaar inge-(3)richt ter eer van het mirakuleus beeld van Maria, bij hetwelk ik gedurende vijftien jaren heb moeten bidden om te bekomen dat Lisseweghe verlost wierd van de liberalen die als gemeenteraadsleden opvolgentlijk sedert de revolutie van 1790 tot in 1889 de heeren pastoors schandelijk, onbeschaamd en schijnheilig bedrogen en de godsdienst vervolden gelijk men verders zal lezen.

Op Lisseweghe over 100 jaren waren er rijke en godvruchtige familiën: zoo de Hugezeune, de vanden Briaerne, de Reyvaerts, de Aernoudts, de Constancie's, enz. Die brave familiën zijn uitgestorven. Achter de fransche revolutie was er te Lisseweghe eene brave en bloeyende familie genaamd de Van Kersschaevers, waarvan het hoofd Franciscus Van Kersschaever president was van de Kerkfabriek, maar er is hier een Fransche overlooper gekomen met naam Cissen Frankin, die korts na zijne aankomst trouwde met Joanna Van Kersschaever dochter van Franciscus.

Die lufer heeft geheel die familie bedorven en geliberaliseerd

---

° Het kasteel wordt op de kaart van Pourbus (1575) "t Upperhof" genoemd. Op de hoeve kwam na Klaai D'Hondt in 1908 Polletje Antheunis-Loeys, grootvader van de echtgenote van commentator dezes. Nu is de plaats bewoond door zijn kleinzoon. Rene Vanhulle-Dendooven. Het kasteel zelf werd gesloopt in 1839.

°° Tijdgenoten wijzen in 1585 de Westkapellenaars aan als de brandstichters.

te samen met Gulielmus Bossier, bijgenaamd: Djellen en den Burrel omdat hij in de gemeenteraad alles wat Kerk en pastor aanging verwierp en overschreeuwde als de leden niet zeer genoeg stemden gelijk hij schuifelde (°). Die twee sloebers hebben al de beste families bedorven en tot in mijnen tijd duurde dit bederf en verleiding. De Van Kerschaevers nogtans en zij; zij hebben van God verlaten geweest en zijn onkuisschaards geworden (°°).

(4) L.V.K. bijgenaamd de Lange Louis was onkuisschaard. D.VK. bijgenaamd witten Dys is eene oude onkuisschaard. C.V.K. bijgenaamd Adam, heeft in de herberg van Casimir Spellier, gareelmaker, op een zekere nacht met eene naakte slunse een spel gespeeld dat zij noemden Adam en Eva. Al wie hem kent weet wie den Lisseweegschen Adam is. B.B. was een onkuisschaard. Zijne vrouw is daardoor van verdriet gestorven. Die met Bossier den oorlog en verdeeldheid in de parochie volhouden heeft, is de sekretaris Mostrey. Zij hebben alle twee hunne straf gevonden.

Er zijn pastoors te Lisseweghe genoemd geweest, die beproefd waren in kiesstryden en waarvan tot de laatste toe als pastoor Boecksoone en pastor Van Steelant bedrogen zijn geweest. (°°°) Ieder keer voor (de) algemeene kiezing ging ik mede met mynen heiligen pastor Vansteelant naar de kiezers: deze beloofden ons voor de katholieken te stemmen en op de dag der stemming, in zijne voituur Bossier aan het hoofd gevolgd van ver 't grootste deel der kiezers: zij mieken langs de kalsijde van Blankenberghe naar Brugge als een processie van voituren uit, die ging stilhouden te Brugge aan de Cercle Libéral en daar vulde men die dutsen met champagne en zij stemden liberaal. Bossier en Mostrey waren stralend van hoogmoed. (5) Had ik redens om dat gespuis vijftien jaren te bevechten op hoop van ze ten gronde te werpen. Tot op den oogenblik dat

---

° Guillelm Bossier was burgemeester van 1854 (ot 1884. Djellen is helemaal geen scheldnaam, maar de Noordvlaamse vorm van Guillaume.

°° Onkuisschaard!!! Niet te zwaar opnemen. Het woord had als gevoelswaarde al niet veel meer als 'lichtzinnigaard' of 'vrouwenloper, rokkenjager'.

°°° Boeksoone pstoor 1865 tot 1870, Van Steelant 1870 tot 1882.

ik dertig nieuwe goede kiezers gevormd had om de kans voor goed te doen keren, nadat eene eerste poging reeds gelukt had, om Bossier in 't zand te doen stuiven. Immers bij de laatste kiezing die Bossier moest ondergaan was deze ten uiterste verbitterd tegen schepen Daeninck, die alleen tegen hem hoofd bood en voor hem niet wilde wyken, hij Bossier wilde dezen straffen en hem als onweerdig uit den raad doen smyten: nu pastor en onderpastor wij gingen rond en trokken 't heilzaamste profyt uit dezen persoonlijken twist en bij de kiezing, Bossier ging er van af en in zijn plaats wierd gekozen Frans Daeninck die daarenboven burgemeester genoemd is! De gemeenteraad begon in brokkelingen te vallen. // VOLGENDE 22 WOORDEN ZIJN IN HET HANDSCHRIFT GESCHRAPT// Ik stel mij nu in 1879 toen de noodlottige wet op het onderwijs, den bisschop deed uitroepen: unus quisque pastor habeat scholam suam.// (°) Maar om het een te zeggen gelijk het ander: Daeninck heeft ook een pijnlijke fout bedreven: hij ging op policieronde. In een herberg kort bij het dorp verging die ronde ongelukkiglijk in onkuisscheid tusschen Daeninck bedronken en de vuile aanlokkende bazinne. De geuze schoolmeester schreef daarover in de slechte gazette "De Westvlaming" eenen schandvlekkenden artikel waar hij Daeninck bestempelde met den naam: Den Beer (le mâle des porcs). Dat deed de katholieke partij nog al kwaad, maar wij schartten er door met dien ongelukigen misslag te begraven onder de menigvuldige onkuisscheden der geuzen, die veel properder waren: daardoor; diepen haat van de geuzen tegen den onderpastor. (6) Bossier was zoo gevoelig aan zijn ondergang, dat hij bij der oog verging: 't was eene groote dik en kloeke man. In dry maanden tijd hij was niet verkennelijk en men kon nu in 't gat van zijne eertijds spannende broek, twee salons verhuren!

Ik stel me nu in 1879. Boyaval was gekozen en de ongelukswet over het geuzen onderwijs wierd te Brussel gestemd. (°°) De bisschoppen stonden er hevig tegen op. Monseigneur Faict wierp den

---

° Elke pastoor moet zijn school hebben.

°° Brugs burgemeester en liberaal parlamentslid. Zie over hem: S. de Giey: "Boyaval, bourgemestre moderne" in Images de Bruges, Bruxelles 1958.

oorlogskreet: Unus quisque Pastor habeat scholam suam. De millioenen franken der mildadige Katholijken stroomden toe, in geheel België, rezen nieuwe en prachtige katholieke scholen uit den grond. Te Lisseweghe wierden ook maatregelen genomen om de kinderen te onttrekken aan de schijnheilige listen der zielenroovers. Eeuwigen dank aan de onuitputtelijke mildadigheid van den Edelen Baron van Caloen de Gourcy die op zijnen Lisseweegschen eigendom, den grond schonk voor een nieuwe school. Mijnheer de Pastor van Steelant ging met dat goed nieuws naar den bisschop met de zoete hoop van eenen breedten geldelijken onderstand te krijgen. De bisschop loofde den iever van Mr. Vansteelant en zonder zijnen Kofferfort te openen, gaf hem onderstand op de volgende manier: "Mijnheer Pastoor" zegde hij, "Gij zijt zeventien jaren onderpstoort geweest op Sint Anna te Brugge. Gij kent al de rijken van de stad, eh wel doet gij hier in Brugge een rondeke en gij zult gemakkelijk (7) uwe nodige centen vergaren en Vansteelant, die zijn oren liet hangen kreeg nog de benedictie toe! Van 's anderendaags na dit eerste welgelukken, begon de pastor zijn rondeken en kwam, al naar huis gaan, 's avonds naar mij: "onderpstoort, hoeveel zoudt gij denken, dat ik ontvangen heb?"

O.: Ehwel twee of 3 duizend franken?

P.: Ehwel vijf Franken!!! (Wij konden niet laten van lachen) maar gij zijt een goede schooyer, doe mij 't plaisier ook een rondeken te doen.

's Anderendaags en avant. Ik liep geheel den dag rond in Brugge en 's avonds, met meer vrees dan hoop kwam mijn brave pastor my te gemoet: ehwel?

O.: Ehwel, raad nu ook ééns: 'k en doe want dat spel verbrodt. Nu, mijnheer, zie ze hier: ik heb deze negentig franken ontvangen.

P.: Ter eere Gods. Dezen nacht neem ik een besluit en de school zal er algelijk komen, morgen kom ik u spreken.

De mildadige herder was daags daarna weinig tijd achter de misen bij mij gezet, met een rol papier in de hand. Hij smeedt ze op de tafel in de salon. "Ziehier, zegde hij, den plan en bestek. Lees dat en ziet het al wel na en... bouwt eene school. Ik en mijn zuster zullen alles betalen en iedereen mag nu zijne kluiten

houden: Gij zult mij 't plaisier doen u te laten aanstellen als toezinder. Ik reken op u!

O.: Ik zal niets liever doen dan u een weinig bij te staan en u zoveel mogelijk dank te toonen over uw groot sakrificie. Dat was 't eerste bedrijf over de school. Ge weet nu reeds dat de liberalen te Lisseweghe (8) almachtige dwingelanden zijn geweest. Ja, Lisseweghe noemde men vlakaf "le boulevard du liberalisme dans le nord", 't bolwerk van 't liberalismus in de noordsche gemeenten van Westvlaanderen en als 't karnaval was met de oog op de kiezingen, zonden de liberale vrienden van Blankenberghe eenen openen wagen met langs elken kant dry planken waarop een vujftal zeepkuipkens gerangschikt en vastgebonden waren en langs buiten, boven de kuipkens was, in groote letters dit opschrift te lezen: Laat ze om zeep Men deed dat twee jaren te reke, men reed met dien wagen traag rond de plaats en men kwam er mede stilstand houden voor de deur van Sint Sebastiaen (°), herberg bewoond door Désiré Van Kerschaever (Witten Dys), rechtover de onderpastorie, terwijl in huis bij Witten Dys een blijdschap ontsprong als een gehuil der hel.

'k Heb daar ook gebruik van gemaakt om ze te doen sleezen. Die Jantjes aanzagen te Lisseweghe de oprijzing eener katholieke school als onmogelijk, te meer omdat mijnheer onderpastoor Vyncke Renaat (°°) te Dudzele reeds vooren was met zijne nieuwe school. Dat was het algemeen gedacht van onze liberalen en dat strooiden zij uit onder hunne kwakkels: bij zoo ver dat een liberaal die op eenen zondag naar de mis kwam (°°°) eenen braven ouderling achterhaalde genoemd Jacobus Pintelon. Deze was landbouwer en pachter van mijnheer Van Caloen.

Die liberaal zegde; overtuigd dat er geene katholieke school ging komen en herhaalde zijne bevestiging na daarover langs geheel

° In de tegenw. Walram Romboutstr. waar nu Henri D'Hondt woont naast het Reyvaertheem. De onderpastorie - in 1621 de Capelanie genoemd - werd later de Boucherie St. Marie (Ja, in Lissewege!)

°° Bedoeld wordt Amaat Vyncke, de gekende "Ratte" Vyncke, later missionaris in Afrika.

°°° Zulke erge godsdienstvervolgers zullen die kerkgaande liberalen dus wel niet geweest zijn!

den weg gebabbeld te hebben: Eindelijk neen, zegde de pachter Jacobus Pintelon, ge moogt gerust släpen, er zal geene school komen. Morgen namiddag haalt mijn (9) zoon het eerste voer stenen. Tableau voor den Liberaal. Eene heilige heerendienst wierd ingericht en al de katholieke boeren (die men hier "bazen" noemt) wedieverden om onvergeld de materialen bij te halen voor de school. Ik moest maar zeggen wat en waar en wanneer en wàar alles te halen was. Eere aan de katholieke familiën en dank de Heer heeft hun geslacht gezegend. De gebouwen rezen op. De school kwam aan. De liberalen kregen den afgang, stonden verbaasd en woedend als zij zagen dat de onderpastoor daar alles bestierde en alle dagen vroeger op het werk was dan de werklieden.

Zij begonnen naar hem lelijk te blekken en hij ging hun mikpunt worden en de onderpastoor heeft dit inderdaad bezuurd van in 1879 tot 1889. Wetende dat de Geuzen tot alles bekwaam zijn, zoo heeft de onderp. daar al niet in verschoten en onverschrokken volhouden, als iemand in wiens aders bloed vloeit van de jaren 30. 't Was aan de winterkant dat wij begonnen. Ik ging naar de houtvenditie op Scheepsdale in de stapelplaats van mijnh. Charles Serweytens, wij waren maar acht koopers. Ik kocht daar zeer goedkoop van den besten witten en rooden noordschen dil, voor bij de 3.000 fr. Al het ijzerwerk kocht ik te Rouselaere bij de Demeesters aldaar wonende op de markt.

De eer van den eersten steen kwam natuurlijk toe aan Mijnheer Pastor en hij deed beginnen met den muur te metsen langs den gracht tusschen de kalsijde en de speelplaats. Hij wees de plaats aan en de metsers vloger er aan. Ik bezag dat. Hij ging niet dieper door den grond van de gracht en 's avonds zegde ik hem: Mijnheer Pastoor, uwe muur gaat invallen. De past.: Allah, jongen, Wat dat ge nu toch peist. (10) 's Anderendaags als wij gekleed stonden voor de tweede mis, Marcus Verquaillic (baas der metsers) verschijnt aan de deur van de sacristie en roept den pastoor bij aan wie hij iets fluistert in d'oor. De pastoor komt bij mij en zegt: De muur is ingevallen! En voegde er bij: Ehwel doet het nu al zelve. (Ik deed blokken metsen nevens en onder den

grond van de gracht en deed daarop bogens. De meur heeft nooit geroerd en hij staat er nog. De blokken waren 0,50 vierkant) D.i. een randnota //B.//

Maar ik zou gaarne hebben dat de schole van binnen niet rhumatyck worde in deze natte gronden. Zoudt gij dat kunnen? ond.: Ja.

P.: Hoe zoudt gij dat doen? - Met dobbele muren - Ehwel doet het zoo. De school blijft poerdroog.

En mijn werkvolk weerde zich. De gang van mijn huis stond allicht vol deuren en vensterramen. Ik gaf ze al drie lagen kloeke en zuivere verf. Eene schoone school rees op en kloek als 't u belieft met hare dobbele muren, daarbij een lief gebouw voor de onderwijzeressen. Op den dag dat ik wilde eindigen om de balken op de muren te brengen, dwong het invallen van een aalput op eene hofstedemij te berooven van twee metsers en ik stond daar alleen met Louis Decloedt. Ik beloofde hem twee pinten bier achter 't werk, nam een truweel in de hand en wij avanceerden als met de vitesse en dien avond rond acht ure, wij legden de balken op de muren, vanwaar ze mij nog toelachen als ik daar nadere.

Binst dat ik daar naarstig metste ging Engel of Angelus Dejonghe (eene liberale vuilaard) daar voorbij en riep schertzend: "Dag Mijnheer de metsenaar." Ik zag hem zwart over 't hoofd en Engel Dejonghe slenterde voort. De school stond daar op half maarte 1881. (†1) Nu wilde Mr. de pastor zorgen voor onderwijzeressen. Gaan wij zegde hij mij, en wij trokken naar de geuzen meisjesschool, bij Louise Demon. Maar Mr. de Pastoor, zegde ik, wat peinst gij van zulk een deugniete te kiezen! Zwijgt, zegt hij, want eigenlijk zal ze weigeren. 't En is maar omdat zij later niet zou kunnen zeggen: ik heb de keuze niet gehad... Louise Demon was zeer weinig bemiddeld in verstand en had het niet geweest van Mijnh. Vansteelant, die schoon sprak bij de diplomeerders Mr. Vanhove en Luysen, Louise Demon, van Lisseweghe geboortig zijnde, zou nooit niet gediplomeerd geweest hebben. Zij was door Bossier gestreeld en genoemd geweest en al de schijnheligheid die zij gebruikt had om gedipolmeerd te zijn veranderde zij en hare ondermeesteres Joanna D'Hondt in de wagelijkste en vyandelykste liberale gevoelens en handelwijze. Ook bot en onbeleefd weigerde zij

vlakaf als mijnh. de Past. haar aanbod onderwijzeres te zijn in de katholyke school. Ons doel was bereikt, wij gingen voort al monkelen. Louise Demon was en bleef de beschermeling van de geuzen Bossier en ging nu 't verderf in loopende, gelijk Bossier gestraft en vernederd worden. Haar huis was te vooren het godsdienste huis der parochie. 't Wierd nu geheel geliberalizeerd, broeders en zusters niemand wilde meer in de konfreriën blijven. Weg met de konfrerie van Sinte Barbara! Weg met de konfrerie van Ons Lieve Vrouw! Weg met de konfrerie van Sint Eloy, van de Gelovige zielen, weg met de voortplanting van het geloof, van de heilige Kindsheid! (12) Tot de paus toe moest het bekoopen, want: Weg met de Sinte Pieters penning! Louise Demon is later gepensioneerd geweest, heeft nog wat gedoold te Brugge en elders en is ellendig gestorven. Ze hebben ze dood naar Lisseweghe gebracht in 1906 of 1907 in een karre bespannen met een brokke van een peerd, slechter dan van eenen arme sukkelaar van eenen bode (°).

En hare ondermeesteres Joanna D'Hondt is met attaken geslegen geweest, lam en gerhumatizeerd is ze geheel mismaakt en onvoorzien gestorven. O! Wat kan God hard straffen van op deze wereld! Mijnheer de Pastor liet dan Louise Demon vallen en zij viel onder deze die zich vrijwillig en onweerdig mieken van tot de hh. Sakramenten aanveerd te worden (°°).

Dan wierp Mr. Vansteelant zijn keus vallen op de zusters onderwijzeressen van Ruddervoorde, zijn geboorteplaats. Drie ieverige zusters van dat klooster wierden hem afgestaan: Zuster Benedikte, Zuster Gertrude (De later gevreesde "gendarme", n.v. B!), en Z. Katherine. Al weder keren van Ruddervoorde was mijnh. pastor in diepe gedachten verslonden en zegde tot mij: "G'Hebt nu eene school, maar waar zijn de kinders?" Ond. antwoordt: "De kinders zijn nu in de geuzen school en maandag aanstaande zijn ze in de nieuwe school van mijnh. pastoor. Ja! Ja!

° Hoe men ze anders zou vervoerd hebben, weten we niet. De spoorweg lag er nog niet... en van ander vervoer was te Lissewege op dit ogenblik nog niet gehoord.

°° Tijdgenoten wisten mij mede te delen dat deze "afschuwelijke verdoemden" dan eenvoudig hun paasplicht gingen vervullen te Sluis!

Op 23 maart 1881 geschiedde de plechtige wijding van de school door den Heer Deken Kanonyk Van Coille en in tegenwoordigheid van Kanonik Deleyn, schoolopziener. De dry stichtzusters waren reeds aanwezig. De school brobbelde van volk dat uit alle hoeken van de parochie was toegesnelnd onder den druk van de geestelyke (13) blydschap en verlichting en de pastor die eenen fiasco had verwacht, was zoo gedreumd en geprest dat hij noch weg noch weer kon. Ik leefde daar eene blijde uur. 's Zondags beveelden wij in 't sermoen de school aan al de Catholyke ouders die, gelyk zy het gewoon waren, wilden v^ortleven als kinders van de heilige Kerk en weerdig van hunnen paasschen te mogen houden. In d'eerste acht dagen waren er reeds door de honderd kinders. 't Getal klom gedurig op. Ge kunt denken dat de geuzenschoolen begonnen te smelten. Zij kregen dan eenen geweldigen afgang. (Bedoeld: dhiarree!) De geuzen raasden en bespaarden geene beschimpingen aan den onder-pastoor. De eene keer staken de geuzen 's nachts schimpbriefjes onder myne deur. Dan noemde men my: Mr. de Matsenaere en Cissen Kloefe, omdat ik al hunne spotterniën liet vallen en van niets gebaarde (interpollatie: als een domme kloeffe). Twee keeren besmeurde men de voordeure van myn huis met drek van de geuzen, maar dit laatst is geschied onder pastor Willaert. Ik liet die walgelijke vuiligheid aan mijne deur gedurende eene geheele weke, opdat al de parochianen het zouden zien. Dat was troef in mijne kaart, iedereen sprak schande tegen de geuzen en men ging dat aanhouden (sic), tegen de toekomstige gemeentekiezingen. De geuzen hadden gepeist dat ik de deur zou doen afspoelen hebben in den vroegen morgen, maar als zij zagen dat ik waakte om het ruimen te beletten, zij waren nog razender omdat dit nu ook tegen hen keerde. Ik loeg in 't vuistje daar ik zag dat de ogen open gingen (14) en dat de geuzen van iedereen gevlucht wierden. Intusschen mijneer Vansteelant had aan den bouw der nieuwe school een sakrificie gedaan van vier en derdtigduizend franken. Mr. Vansteelant verdiende eene beloning en wierd pastoor genoemd te Anseghem. Hij had nog het genoegen genoten van door Mijnheer Van Assche van Gent de plans te doen opmaken voor de restauratie van de kerk. Deze restauratie was gedurig zynen droom en ze te kunnen verwezenlijken. Des te droef-

geestiger verliet hij Lisseweghe waaraan hij verkleefd was met zijn ziel en lichaam.

Zijn opvolger was bij hem aan tafel en den bisschop. Monseigneur, zegt hij, het is nog niet te laat, dat Mijnheer Servaes Meerseman naar Anseghem gaat en laat mij te Lisseweghe. Quod scripsi, scripsi. Mijnheer Meerseman volgde hem op gedurende vijf jaren en heeft moeten betreuren dat de plans van de kerkrestauratie hebben moeten reizen in de kartons van landbestier te Brussel en in 't gouvernementshotel te Brugge. Korts na zijn installatie vergaderde pastor Meerseman de meerderheid van de gemeenteraad in de pastorie en trakteerde ze met de hoop van de schoolkwestie te vereffenen op Lisseweghe. Men dronk en smoorde en men schonk bier en wijn, men beloofde al wat de pastor vroeg. 's Anderendaags in de sakristie bofte de pastor daarover. Het akkoord is gesloten zegde hij. Ik antwoordde: ik wensch het u, maar het akkoord is alleenlijk geveinsd geweest en: vous êtes roulé. Hij loeg en had compassie met mij. Hij dacht dat hij de Lissewegenaars al kende als mannen van een woord. (Tussen p. 14 en 15 volgend ongenummerd blaadje van kleiner formaat. //B//)

De geuzen legden tegen de deur van de onderpasterie worsten van peerdevleesch in een papier ook eenen zak hondenkuttels of worsten. En twee groote vlekken lym. En twee briefkens (erkend geschrift) onder de deur vrydag 22 july. De brouwer Joseph Vankerschaever verweet Sarelke Maenhout twee franken te hebben gegeven aan Camille Keersbilck om te komen klinken aan d'onderpastorie, twee franken om te smyten achter de muzikanten van Dudzele. Fluppe Tanghe moest achter de muzykanten loopen met een roggebrood in de hand. Engelbert Dejonghe gaf drie franken aan Louis Bertein om 'nen koek te bakken aan 't poortje van mijnen hof. (°)

(15) De zaak kwam te berde in alle haaste bij den gemeenteraad en de schepen Cissen Freyne, opgemaakt door Bossier en Mostrey, was de verradere! Men wilde van geene overeenkomst hooren. Le curé était roulé! Mostrey wilde voordeel trekken uit die gunstige gesteltenis van de gemeenteraad om zijn ambt van sekretaris te kunnen overstellen aan zynen zoon, vooraleer de katholyken zouden aankomen. Mostrey zynen slag zeker zynde, gaf zijn ontslag ten

voordeele van zynen zoon: eenen schijnheiligen vyand van God en Kerk gelyk zyn vader.

Okkasie om de kiezing te betrachten van eenen kathlyken kandidaat. Voor deze kiezing wierd er van weerskanten gewrocht om met bewys in d'hand de geuzen van den gemeenteraad te beletten van deel te nemen aan de stemming.

Hendrik Dhoedt had de meeste leute van de wereld by al dat apenspel en volgens zyn klappen, had men wel eenen tegenstreven uit de andere wereld moeten halen om hem te beletten van te stemmen. Wat wierd er gelachen toen men een geschrift voorlas in vereeischten vorm, waarbij zijn eigen neef de plaats van gemeentesekretaris en zich bijgevolg als kandidaat aanstelde: Hendrik (gezeid Inten Dhoedt) viel van zynen stok.

Die uitsluitingen deden de kiezing 3 of 4 maal verschuiven omdat de pastor alles vertrouwde aan Pieter Vanaudenaerde die alles overbracht aan Mostrey dewelke met peerd en chies bij Vanaudenaerde kwam stallen. Gelukkig geloofde hij mij als ik hem die list ontdekte en aanwees en dan ging de comedie wel uitvallen. Dank aan het verduiken van een liberaal lid Kimpe die 't mes op de keel door zijn zwager Seven Claeys gedwongen was Katholyk te stemmen of uitgeschud te worden. Kimpe verdook zich dan. (16) 't Was Kimpe's stem die ging beslissen. In deze laatste verdadering, den Witten Dys zag seffens dat Kimpe afwezig zynde zy nu voorzeker de meerderheid moesten hebben voor Mostrey fils. Hij wilde en hij wilde stemmen om daar een einde te hebben en men zou niet weggaan zonder kiezen. De burgemeester Daeninck liet hem gaan, hij was verre genoeg. Dan zegde hij, hewel wy zullen stemmen. Maar 't Is spijtig dat nonkel Kimpe afwezig is. (Dys was in den hemel). En de deur openstekende riep Daeninck in de herberg van 't stadhuis (°°): eh wel, is nonkel Kimpe daar nog niet? Hij doet, hij doet, riep de

---

°van vorige bladz. Dit poortje gaf en geeft nog uit op het marktplein. Ter vergelyking. In 1911 verdiende mijn vader één frank per maand als koeiertje op de Wulfberghoeve. (J.B.)

°° Het 'stadhuis' was gelegen op de noordwesthoek van de Heulebrug. De latere herberg "'t Oud Gemeentehuis" gehouden door Pros Vanaudenaerde.

daartoe gedresseerde katholyke kandidaat. Hij drinkt een potje k kaffe in de keuken en hij komt seffens. Nonkel Kimpe die zich geheel den dag verdoken had gehouden verscheen. Men stemde en Louis Dhondt wierd tot katholyke sekretaris uitgeroepen, in plaats van Mostrey en zoon. Verslagenheid en woede bij de liberalen. Wel, wel, het boterpotje ontsnapte hen. De katholyken zonder geruchte loegen in 't vuistje. Vader Mostrey was diep ontroerd in dezen tegenslag. Ni père, ni fils ils n'avaient pas de sansse!!! chance. Hij ging over tot verontweerdiging en gramschap en zei, dat het niet loyaal was van zoo met hem te handelen nadat hij aan Lisseweghe gedurende zooveel jaren zulke uitmuntende diensten had bewezen!!! enz. Mijnh zei de Burgemeester: 't Is gij die vryelyk uw ontslag hebt gegeven, niemand heeft u daartoe gedwongen. Men heeft absoluut willen stemmen en ik heb moeten overgaan tot de stemming en hebt gij menige jaren dienst bewezen aan de gemeente, gij hebt er ook wel voor betaald geweest. En 't was uit. Nu elkendeen ging weg van bij Mostrey, gelijk van hetgeen de geuzen aan de deur hadden gesmeird van d'onderpastorie. (17) Het nieuws vloog naar de pastoor en naar mij. De pastoor had niet te verletten en ging 't einde van de markt de buize afwachten die Mostrey naar Brugge moest slepen. Zeker van aan 't schotelke te blijven en om triomf te vieren, was Mostrey dezen keer met zyn karrebakske komen uitspannen bij Witten Dys. Mostrey met gebogen hoofd, ging by Dys de Witten in aan d'achterpoort en men spande in, men vergat alle pleegvorm van dank en vaarwel. Mostrey had de volume van de gemeentewet door zyn zoon doen meebrengen om dezen kanoykelyk te installeren maar psit, hij droeg hem weder mede in den karrebak, die weldra traag afkwam uit den koer der herberg S. Sebastiaen van Witten Dys en Ju naar Brugge in de nypende koude en met de wind van achter. Zoo haast de pastoor ze in d'oog had, hy kwam ze wel opgeruimd te gemoet, regt in den bek en dicht nevens 't voituurke keek hij met een diepen oogslag en gaf 'nen diepen salut tot aan den grond aan dien laatsten trein. Dat was gecalculeerd en geschiedde recht voor de kerk.

Het begon te sneeuwen. Tegen dat ze te Brugge aankwamen alles was overdekt onder eene dikke lage sneeuw, het was als het wit

doodskleed waarin Mostrey gewonden wierd. Onze kandidaat was in allerhaast naar Brugge gevlogen om dat nieuws aan Mijnheer Charles Beyaert mede te delen. (In margine: Charles Beyaert narra tout à Vanhove, qui transmet le narré à l'evêque qui ris comme un bissu en nomma Mr. Meerseman, doyen de Furnes.) Deze kwam ook Mostrey tegen om hem op beleefde groetenis uit te greiten. Hij bekende dat Mostrey van den hemel zijn doodskleed ontvangen had. (18) en zo wierd het liberaal secretariaat van Lisseweghe begraven... onder de sneeuw enz. In de eeuwigheid tredende de boeren van Lisseweghe, de eene achter de andere, moeten verschoten hebben over het groot kwaad dat die luffersche Mostrey verricht heeft met de pastors en de onderpastors tegen te werken, te dwarsbomen en de onverschilligheid hebben gezaaid te Lisseweghe. Als de pogingen van 't liberaal sekretariaat verbryzeld waren op de ezelrugge van de booswichten Bossier en Mostrey, het was nog niet gedaen, immers: Nog onder Mijnh. Vansteelant gaf het bureel van weldadigheid vuur tegen de Katholyke school en tegen de priesters.

Gelyk overal de brooddeelingen hadden plaats in de kerk, nu 1° dat moest veranderen. De brooddeelingen moesten plaats hebben op den koer van 't gemeentehuis. (°)

2° Geen kruimelken brood voor de arme dischgenooten die durfden hunne kinders naar de pastoors school zenden.

Deze nochtans deden wij nietemin of algelyk derwaarts gaan als er brooddeeling was. Ik was niet tevreden met hunne woordelijke. Ik moest en wilde kunnen hunne dadelijke vuiligheid en dwingelandie in hun bakhuis vryven. Onverbiddelijk wierden onze katholyke armen weggejaagd. Geen brood, geen hulpe. Die armen kwamen by my klaagden my die mishandelingen aan. De gang van myn huis stond vol arme wuifs die kermden. Ik sprak tot haar: Ja maar, ge moet alle zwijgen. Silence. Zwig u van te krischen. Vaagt zere al uw tranen af want de geuzen zouden er nog eene helsche leute in hebben van u te hebben kunnen bespotten en in 't diepste van uw hert kwetsen. Ge ziet wel dat ik hier geen brood heb. Nu kunt gy er geen

---

° In de jaren 1930 was er nog geregeld "kamerke" op de voutekamer van 't Oud Gemeentehuis, nl. de schaalomhalingen in de kerk werden er verdeeld.

hebben, maar gebaart aan niemand van niets. Komt alle morgen in 't stille naar de tweede mis en daarna komt naar hier en uw brood zal er zyn en weet ge wat ge moet doen? (19) Als men u vraagt of gy geen brood hebt zegt koelweg: neen zeggen zy al greiten, einh ze krygen van de papen ook geen brood. Zegt daarop 't is waar en niets anders. En nu ge weet dat ge brood gaat hebben. Ehwel ik wil dat uwe droefheid verandere in blydschap. Gy moet 't pynlyk gevoelen waarmede gy hier binnen getreden zyt in uwen zak steken en gy moet blymoedig naar huys gaan. Alle luide klappen en lachen dat het een plezier is en opdat de geuzen zouden kunnen zeggen, dat gy niet weinig gelykt aan eene bende zottemutsen. Zo brave moeders tot morgen. Pastor, onderpastor en koster staken pot bij en 's anderendaags was er brooddeel in de nieuwen armekamer tot den onderpastors en zo was 't ook voor de volgende booddeelingen tot groote vreugde van de kathlyke arme wuivekes. Ik bezit ievers nog eene gedeeltelijke naamlijst van armen aan wie men alle hulp weigerde. Zekere Praat wierd door de Armmeesters een doodkiste ge-weigerd om zyn kind te begraven.

't Is de gouverneur en de procureur du roi die er nog heeft moeten tusschen komen om die broodroovers te dwingen van hulp te verleenen.

(19bis) 't Geen hier volgt moet ingelast worden op de bladzijde 19 achter 't volgende teeken Twee dagen na deze bladzijde geschreven te hebben en na gedurig zoeken, vond ik de genoemde en bedoelde lijst. Ik laat ze hier volgen. De beulen van de officiële weldadigheid hebben in de jaren 1880, 1881 en 1882 te Lisseweghe alle hulp geweigerd aan de volgende armen wier kinders gingen naar de katholyke school:

1. Aan Praat
2. Aan Amand Lonneville
3. Aan Joseph Vancraeynest
4. Aan Kempnaere : weigerde men eene doodkist tot begrafenis van hunne kinders.
5. Gunst
6. Decorte
7. Dobbelaere
8. Weduwe Tanghe
9. Debac-kere
- 10 Jacobus Jacksens : wierden gedwongen hunne kinders uit de kathlyke school te trekken.
11. Aan Content
12. aan Degryse
13. aan Desnyder
- 14 aan Vande-pitte-Vandycke
15. aan Devriendt
17. aan Joseph Neirinck

18. aan Van Daele : weigerde men alles zelfs remediën.

19. Debal om geholpen te zyn heeft die beulen moeten doen aanklagen aan de gouvernaeur. 20. de dochter Morbez die naar de brooddeeling ging op den koer van 't stadhuis kreeg van Witten Dys het volgende compliment: Lytte (zy noemde Rosalie) hier seffens van den koer of ik smyt u tegen den meur. 21. Jacques Vaneecke die een dischuis bewoonde had te kiezen, op straat gezet worden of zijn kinderen uit de katholieke school.

Ik voeg hierbij den artikel die op donderdag 7 april 1881 verscheen in de patrie van Brugge over de geusche Barbaarsheid van Lisseweghe's bureel van officiële weldadigheid. (Dit artikel was er niet meer bij. n.v.d.r.)

Uit dien schoolstrijd en uit den geuzenhaat zyn er nog twee processen gesproten. Vertelt dat 'ne keer: Mynheer René Vyncke, onderpastoor te Dudzele (Bedoeld wordt "Amaat", n.v.d.r.), geheel goede muzikant, had aldaar een muziek ingericht.

Hij kwam op 'ne zondag spelen in de kathlyke school om Lisseweghe geluk te wenschen over deze inrichting en om de katholyken in de stryd moed by te zetten. De manhaftige garde verbood hem te spelen vanwegens den burgemeester Bossier (den Burle). Mynheer Vincke speelde algelyk. Den Burle deed het de garde een tweede maal verbieden: terwyl Mynh. Vincke ferm lament gaf op zynen trompette à clef omdat den Burrel verbood te spelen in de straten, gingen al de muzikanten op den platform van den reusachtigen toren der kerk en daar om den zot te houden met den dommen Burrels verbod, speelden zij appelenpap of zoo men zegt al ondereen met al het gerucht dat hunne speeltuigen geven konden. 't Was om ze te doen bersten.^(°) Korts daarna deed den Burrel proces inspannen tegen de muzikanten voor overtreding van de gemeente politiewet van Lisseweghe. Mynheer Soenens advokaat der Kathlyken maakte den Burrel belachelijk en zei op tribunaal: †. Mynheers, het artikel dat Mynh. Bossier by

---

° We krijgen hier dus niet de bevestiging van de traditioneel vertelde anekdote als zou het de "Loeuw van Vlaanderen" zijn geweest, wat door het Dudzeelse muziek werd gespeeld op de toren van Lissewege.

dit proces inroept tegen de muzikanten van Dudzeele gaat in 't geheel die muzikanten niet aan. Dit artikel zegt: het is verboden in de straten van Lisseweghe ongemuilbande honden te laten lopen! (Iedereen schoot in 'nen lach.)². Het gemeentereglement dat Mynh. Bossier hier tusschen de voeten smyt van de Dudzeelsche muzikanten is nooit goed gekeurd geweest door de permanente deputatie en bijgevolg: pas force de loi.

Tous acquités sur les bancs!

Mijnheer Vincke's muzikanten kregen daar op tribunaal vergiffenis van alle hunne zonden en schulden. Zij waren gekomen naar Brugge op twee triomfwagens en op dezelfde trokken zy zot en half naar 't huis. 't Was feest in Dudzele als zy daar wederkeerden en Burgemeester Bossier kreeg den brevet van dommen uil en volledige nietweerd met de kosten van 't proces. (21) De liberalen van Lisseweghe hadden ook den duivel gezien in den persoon van zuster Gertude, de ieverige overste der Kathlyke school en begrepen deze onschuldige ziel in den zelfden haat die gdurig losbrak tegen den onderpastor. 't Was dezese alle twee hunne schuld dat Mynheer Karel Beyaert en de baron van Ockerhout van Brugge daar kwamen meeting houden tegen slechte scholen zonder God en tegen slechte kiezingen.

Die meetingsen trokken Mr. Pastoors school vol volk en hadden hun besten uitval. Nu reeds met dry, wy moesten dat toch uitboeten met spotternie aangedaan te zyn. Op eenen avond in den donker heeft Jan Callewaert (°) wonende omtrent recht over d'onderpasrorie, door de ruiten der slaapkamer van de meid een pinteglas geworpen met geweld. Deze pinte is daar van de muur afgebotst en terecht gekomen op den grond der kamer, ongedeerd 't is te zeggen niet gebroken. De geus dacht gesmeten te hebben op de slaapkamer van Mr.

° Jan Callewaert stierf in 1929. In 1976 was zijn impositant 'vrijzinnig' zerk er nog steeds. De tekst luidt: Hier rust Jan Callewaert. Zijn laatste wil was hier begraven te worden. Ik heb steeds horen vertellen dat hij met 't muziek van de Loge begraven werd. Toen wij als kleuters te Lissewege zongen: "Jan Callewaert, Jan Callewaert, 't hang(t) str... aan zijn baard", kregen we daar nooit straf voor van moeder Gertude. Voor onschuldiger liedjes wel... Het graf van Jan was niet gesierd met een kruis, maar met een urne tot grote ergernis van vele zoete kwezeltjes...

de (onder?) pastor. Hij was er nevens. Die pinte heeft de pastor bewaard als gedachtenis en als geschenk van eenen geusschen loubas, die geen schop in zyn broek weerd was.

En aangezien de muzikanten van Dudzeele niet hadden gestraft geweest, zy moesten niet vreezen van te muzyken, maar spotmuziek ging het wezen. Zy gingen 'ne keer hertelyk scherminkelen tegen het klooster en de onderpastorie, zy waren welgezind en hadden veel leute onder hen.

Op eenen zondagavond tusschen 10 $\frac{1}{2}$ en 11 ure kreeg het klooster (22) de eerste serenade. Korts daarna, 8 of 14 dagen kregen klooster en onderpastorie de tweede muziekvereering op dezelfde uur. Er waren 25 muzikanten voorzien van de kostelykste instrumenten. De soli solo piepte door een kinderfluitje. De fourni-
ture van 't concert sprong uit blekken en kopere potullen. De bombardon wierd geweldig geblazen in eene groote versleetene blekkene kanne. Dat miek waarlyk een ongehoord gerucht. In de verte hadden men gezworen dat er wel honderd noordsche stieren beurelden. Ook bewonderde ik die schoone en kluchtige uitvinding.

Na 't klooster vereerd te hebben, de geuzen waren zoo goed van naar het dorp te komen en 't beste stuk van hun repertorium af te geven by de onderpastorie den 17 july 1887. Daar was de marche traag, de bombardon was zoo geweldig, dat men had gedacht Lucifer te hooren die na eene langdurige opgestoptheid van winden dezelve niet meer kon wederhouden en ze liet schieten in een donderende geruchte. De onderpastoor groote liefhebber van muziek, sprong uit zyn bed en was in eenen wip aan de venster. Hij erkende den laatsten muzikant 'nen zekeren Camille Keirsbilck, bijgenaamd kromme Keize om zyne lange kromme pooten.

's Anderendaags de koster liet van zyn tonge vallen dat de onderpastoor alles gezien en gehoord had en dat hij de muzikanten kende en dat dit muzyk ging stinken. Geheel de weke, liepen de muzikanten met een ei op en waren als dolende mollen.

(22 bis) De koster na de policieklok geluid te hebben, bemerkte eene buitengewone beweging op straat, omdat na te gaan begeeft hy zich bij de herberg van Pintelon Andries en ziet de bende van 25 voorby trekken. Hij hoort Victor Boey zeggen; "Wy gaan eene

serenade geven aan den onderpastoor". Een van de bende roept: De koster is daar. 't Gros van de bende zwijgt tot bij d'onderpistorie. Daar valt men aan met vollen adem. Fluppe Tanghe was de aanleider. De koster vond bij die bende Désiré Van Kerschaever (Witten Dys), Louis Van Kerschaever (Lange Louis), Dierickx, Fluppe Demeon en Sarelke Maenhoudt.

Ongetwijfeld zijn zy de opstokers en betalers geweest aan de bende die vergaderd heeft bij de herbergier Fluppe De Rudder (Congo) (°). By Petrus of Pietje Vandevelde waar men verhaalde dat Victor Boey bijna slagen kreeg van Sarelke Maenhoudt voor te zeggen: Gij zyt schoone opstokers om u van kant te maken als ge het werk aan vuur hebt gestoken.

By Jacobus Vaegenaere waar Victor Boey verweet aan Louis Deruwe: pastoors kommère.

Ik ontstak een dikke bougie aan de venster der logeerkamer en van in mijne slaapkamer in de donker bespiedde ik alles af. De straat was schoone verlicht. Om 11 ure kwamen twee mannen staan aan de deur van Witten Dys, de onderpistorie bespiedende, na 3 minuten ze vertrekken. 11 en $\frac{1}{4}$ komt er nog een staan aan 't yzer hekken van Witten Dys. 12 ure en 5 minuten komt Sarelke Maenhoudt, kijkt vijf minuten lang met gekruiste armen en schijnt verontweerdigd. Callewaert gaat naar huis.

2 ure $\frac{1}{2}$ gaat de koster van by my naar huis. Om 3 ure blaas ij het licht uit. Onder die nachtverstoorders waren nog buiten Fluppe Tanghe, Camille Keirsbilck en Victor Boey die koeiknecht was van Witten Dys: de volgende: Pier Tanghe (de Mol Tanghe), Louis Gunst-Vandepitte, Louis Gunst-Voerman, Brozen Crevits, Jan Blomme, Louis Vermeulen, Louis Barremaecker en Jan Vlaming. Een zoon van Pietje Pauws de nom Runtjes. (23) Den zondag daarna kwamen zy by eenen van hunne opstokers te weten Sarelke Maenhoudt of den snukker, geweldig snukkende, bevende van de delirium tremens.

Zy gaven hunnen poeper, angst en vrees te kennen. Die duivel

° Herberg in de Congo, lag in de tegenwoordige Willem van Saef-tinghestraat, rechtuitkijkend naar het Marktpllein toe. Laatstelijk open gehouden (tot 1940) door De Love, alias Schaper.

van 'nen onderpastoor gaat ons een proces aandoen! Sarelke zegde daarop: "Wat zou hij! Stelt u gerust. Zij kunnen ons niet meer kondamneren dan de muzykanten van Dudzele en dan den onderpastor is veel te dom voor een proces te maken: hy kent daarvan den eersten letter niet. Zy geloofden dien bevenden profeet, wierden gestild en hadden geene vrees meer. Zy stelden daar nog een pint op. De volgende dag, den maandag, om 8 ure 's morgens waren onderpastor en koster juist buiten de kerk te wege de landbouwster weduwe Deroo te gaan berechten die woonde aan de zee nevens de duinen, links nevens den mond der nieuwe zeevaart aan Zeebrugge. Twee kloeke gendarmen kwamen terecht op hun. Wy keerden weder de kerk binnen en de gendarmen op onze hielen kwamen by ons in de sacristie. Dagmynheer den onderpastoor, wy komen op bevel van mynh. den procureur des konings om by u en de overste van 't klooster inlichtingen te nemen over de charivari van over acht dagen. Herkent gy dat geschrift?

Antw.: Gy ziet, mynheers, dat ik my nu daarmede niet kan bezig houden. Ik moet seffens eene berechtige doen, eene groote uur ver aan de zee. Ik zal weder zyn omtrent elf ure. Laat my u dan verwachten. De gendarms: Ja, Mijnheer, ehwel rond den noen zullen wy wederkeren en intusschen die kerels opzoeken en proces verbaal opmaken. Zy vonden ze allen op hun werk, verspreid, 't eene alhier 't ander aldaar. 't Was in 't slyten van het vlas.

Die domme duvels zoo sterk nochtans in hun spotmuziek, beklapten alle 25 malkanderen. (24) 's Noens kwamen de gendarms my blymoedig aankondigen dat zy nog nooit gemakkeliker proces hadden opgemaakt, daar al die muzikanten malkander hadden in de zak gesteken. Eenige nochtans hadden bot geweest, verweten en opstand gemaakt, waarover zy nog wat meer gingen te rekenen hebben. IK trakteerde de gendarms met 'ne goede diner, zy hadden zegden zy nog nooit nievers zo wel onthaald geweest, nog ook zoo wel gevangen. Ik liet ze welgezind vertrekken, ze verzoekende te doen wat ze konden opdat noch ik noch de overste van 't klooster (Zuster Gertrude) zouden moeten verschynen op tribunaal voor zulk eene prulle. Deste meer omdat de plichtigen allen elkander beticht en beklapt hadden.

De geuzen kregen yskoud als zy zagen dat de gendarmen overal rondliepen. Elkendeen dien dag stak het hoofd by in verlegenheid en wist nu dat de onderpastor te dom was om een proces in te spannen, neen er ging geen proces zyn...

Eenige dagen daarna de crédulen kwamen op en de 25 muzikanten zaten te Brugge in het vrede gerecht op het luifersbankske voor mijnheer Debouck, vrederechter. Zy hakkelden en daverden en konden er niet uit. Sarelke Maenhoudt wilde ze helpen. De rechter vroeg aan eenen keunevellen marchand welk ambt hij verrichte en Sarelke Maenhoudt stak het woord 'rentier' in de vent zei 'rentier' en de rechter loeg en zuster Gertrude loeg en ik ook ik loeg. Sarelke Maenhoudt beweerde dat hun laweit geschied was voor de uur van de policie. En ik bewees hoog dat die charivarie en nachtstoornis geschied was 'ne merkelyken tyd na de uur van policie en Sarelke Maenhoudt viel in den zak en viel stil inwendig razende en uitwendig bevende in geheel zyn corpus. En de rechter sprak veroordeling uit voor al die muzikanten elk tot vijf franken boet of eenen dag kot en elk zyn deel in d'onkosten van 't proces. Zy lieten hunne ooren hangen. Daarop is 't geuzenmuziek ontbonden, die opgeroepte luifers waren (25) geslegen en genezen en ze zwoeren zich door de kopstukken der geuzen in de nesten niet meer te laten steken. En zy hebben hun woord gehouden. Nooit hebben zij nog iets gepoogd tegen den onderpastor noch tegen zuster Gertrude.

't Blekken muzyk ligt overboord
 Met potten, hullen en pannen doorboord,
 Voor ieder en elken held
 Kost het hem alzoo kot of geld
 En aangaande hunne leus
 't Is 'ne kloef op hunne neus
 Houdt dan met non en priester de zot
 Maar blijft van elk belachten, bespot.

En de geuzenonderwijzeres Louis Demon en dezès ondermeesteres Wanne D'Hondt die te vooren achter de zusters spottende en schertsende riepen 'Mytte' en 'Nanne', hebben nu voortaan hun stil gehouden, zekerlijk vrezende van ook zochte op het luiffersbankske te mogen verschijnen.

Zie daartoe heeft de schoolstrijd aanleiding gegeven in de gemeente Lisseweghe, waar weliswaar eenige slechteriks zoolang en zooveel kwaad hebben verwekt, maar ook waar er toch zooveel brave menschen wonen.

Achter geheel dien boel onstond eene geheele sérieuse konfrentie tusschen pastor Vansteeiant en zynen onderpastor Caullet. Wij zijn hier alle twee zoo lang. Wij moeten bekennen dat het ongeluk van de parochie 't liberalisme is. Niemand tot nu toe heeft dit kunnen overkomen. Onderpastor wat daarmede gedaan? Wat zoudt gy doen ware het uwe persoonlyke zaak?

O.: Ja, mijnh. pa[†]oor, wat daarmede gedaan?

P.: Ehwel, allah, ik gebied het u, spreek my ne keer sericus.

O.: Zooveel als Gy, ik begeer en verlang door geen geuzen meer bestierd, vervolgd en geplaagd te worden. De eerste vruchten van het katholyk onderwijs moeten den liberalen hutsepot doen aanbranden.

P.: 'k Versta u niet.

O.: Met de liberale meerderheid te doen tuimelen.

P.: Hoe zoudt gy dat doen?

O.: Met van onze brave jongelingen kathlyke bekwaamheidskiezers te maken. (26)

P.: Ehwel, kunt gy dat, gy moet het doen.

En gedurende drie harde winters trok ik alle avonden naar de katholyke school om daar professor te spelen. Ik gaf er les van 6 tot 8 uren. Den eersten winter had ik acht leerlingen. Zy waren leerzaam en ik beloonde ze met ze te voorzien van eene lekkere cigaar als zy naar huis gingen. Zy gingen naar Brugge naar het exaam, gelukten opperbest en kwamen triomfantelijk af met hunne diploma. Alle acht zulle. Zei dah! Zie hiernevens 1887.

Den tweeden winter had ik tien leerlingen, wy deden nog 'ne keer ons best te samen. Ze gingen naar 't exaam en ze kwamen af met hunnen diploma. Alle tien zulle! Zei dah! zei dah! Hiernevens 1888. Den derden winter had ik twaalf leerlingen die zich weerden om ter best. En zy kregen hunnen diploma gelyk de voorigen. Alle twaalf zulle! zei dah, zei dah, zei dah!!! hiernevens 1889.

Dus ik had myne oogwit bereikt: dertig nieuwe kiezers; l'es-poir de la Patrie! Ja, dertig zekere mannen, die een tuimelpesre

gingen leeren maken (in de kiezing van october 1890) aan de haatelijke geuzen leden van den gemeenteraad. Zoodus die brave jongelingen bleven in slagorde, gingen oud genoeg zijn om op de eersten zondag van october 1890, de verlossing en de zegepraal der katholyken te doen uitroepen.

't Was 't laatste dat ik aldaar deed voor 't welzijn van Lisseweghe. (26bis) WILLEN IS KUNNEN

't Was de tytel van de "Gilde der bekwaamheidskiezers van Lisseweghe"

1887 Louis Druwe, Louis Louwagie, Louis D'Hondt (fils Joseph), Constant Van Kerschaever, Charles D'Hondt, Louis D'Hondt (secrétaire), Joseph Louwagie, Louis Vansteenkiste.

1888 Louis Schreurs, Camille Schreurs, Henri Maenhoudt, Leopold Maenhoudt, Cyrille D'Hondt, Petrus Decuypere, Victor Decuypere, Constant Wylle, Louis Dezutter, Camille Constant.

189. Frans Scheerens, Emile Scheerens, Medard Vandepitte fils Jan, Louis Vandepitte fils Jan, Eduardus Huys, Frans Huys, Arthur Robaey, Auguste D'Haeninck, Joseph Degroote, Antonius Cosyn, Joseph Monbaliu, Rufin Suys.

(In onverkleurde inkt tot "schieten") Myne brave, deftige en leersame jongheden waren 30 gediplomeerde kiezers en gaven in de gemeentekiezing van 1890 de meerderheid met 30 stemmen aan de katholyken in de gemeenteraad van Lisseweghe. Adieu veau, vache, cochons. Ge moet daarvoor 15 jaar lang mikken en schieten.

(27) Ik zag het land van belofte maar mocht er niet binnen treden. Ik had nu vyftien jaren te Lisseweghe verbleven en mogen medewerken met ieverige pastoors en dacht den eenen of den anderen keer Lisseweghe te mogen verlaten. Inderdaad den bisschop hield en voltrok zijne prijsdeling. Hij had mynheer Vansteelant om dezes katholyke school de pastorie gegeven van Anseghem. Hij gaf aan Servaes Meerseman het dekenschap van Veurne om de kiezing van den katholyken gemeentesekretaris. Hij gaf het emplooi van directeur in 't klooster Joseph Baron de Pélichy te Iseghem aan Mynh. Willaert omdat hy alle acht dagen naar 't bisdom ging steenen. Hij ging Merkem geven aan Mr. Deleu omdat deze de restauratie der kerk ver had gevorderd en omdat de kiezing met myne 30 mannen naar wensch was uitgevallen.

Hy ging Markeghem, eene prochie van omtrent 900 zielen schenken aan mynen opvolger Mynh. Blomme omdat deze myne dertig kiezers eene meerderheid van dertig stemmen aan de katholyken had zien geven. En tegen alsdan was ervoor my byna niets meer over en door Mynh. Deleu deed Mynheer Karel Beyaert van Brugge my eene visitekaartje overhandigen, waarop die heer rekommandeerde van de openstaande plaats te vragen op de kerkhoven van Kortrijk waar M. Van den Driessche gestorven was.

(nu volgt 27 bis, een soort intermezzo)

Mynheer L. Vansteelant kwam te Lisseweghe in 1868, bleef er veertien jaren en wierd pastor te Anseghem, in 1882 in Juny. Mynheer S. Meerseman kwam te Lisseweghe in Juny 1882, bleef er vyf jaren en wierd deken te Veurne in juny 1885 alwaar hij stierf den 11 juny 1906 in den ouderdom van 69 jaren. Hij wierd ingehuldigd te Lisseweghe den 27 juny 1882.

- Mynheer Robert Willaert kwam te Lisseweghe en wierd ingehuldigd den 28 juny 1887, bleef er tien maanden tot Mey 1888. Hij wierd ingehuldigd in de katholyke school 10 July 1887. Hij ging als directeur te Iseghem in 't klooster de Pélichy Mey 1888 en bleef er vyf jaren. In 1893 wierd hij directeur te Heule in December.

- Mynheer Carolus Deleu kwam te Lisseweghe in Mey 1888 en bleef er 8 jaren tot february 1896. Hy wierd dan pastoor genoemd te Merckem.

- Mynheer Blomme wierd onderpastoor te Lisseweghe in Juny 1889 eenige tyd achter de kiezing van 1889 wierd hij onderpastoor op Ons Lieve Vrouwkerk te Poperinghe en is van daar pastoor genoemd te Marckeghem in October 1905.

Mynheer Fr. Caullet wierd onderpastoor te Lisseweghe de weke voor Kerstdag 1874, bleef er vyftien jaren tot in juny 1889. Dan wierd ik proost op de kerkhoven van Kortryk.

(28) En hy voegde erby dat hy verzekerd was door Vanhove die almachtig was by den Bisschop, dat ik die luisterlyke plaats zou bekomen hebben, wilde ik het vragen. Ik zegde aan Mynh. Deleu: Aangezien Mynh. Beyaert daarover van u antwoord verwacht, wees zo goed hem te zeggen, dat hy zich daarmede toch niet zoude bemoeien en... dat ik niets vraag.

Ik meende dat ongeweerte afgekeerd te hebben op die manier.

En toch acht dagen na dit komediespel kwamen de benoemingsbrieven en vloog ik reeds half dood op de kerkhoven van Kortrijk waar al de inwoners geheel dood zyn.

En alzo hielden ze den slotmaatregel wegens my. 't Was half juny 1889.

En al die met my gehandeld hebben zyn dood, ik kan tot geen een meer gaan.

myn pastor Lammertyn van Coyghem is dood,

myn Pastor Ide van Bavickhove is dood,

Myn Pastor Jos. Verstraete van Emelghem is dood,

myn Pastor Vansteelant van Anseghem is dood op 20 febr. 1907.

mijn Past. Servaes Meerseman te Veurne is dood op 11 Juny 1906.

Bertje Willaert loopt daar nog te Heule en Karelke Deleu liep daar

nog tot Merckem eenigen tyd en is dood. De Bisschop Faict is dood.

Van Hove heeft ellendig geëindigd en is dood. En ik levende begraven leef nog. -----

Intusschen kwam men eindelyk aan de maand october 1890 en nu waren myne dertig mannen oud genoeg geworden om hun stemrecht te mogen oeffenen. Er wierden twee manifesten uitgezonden naar de kiezers. Die manifesten waren wel opgesteld. Ik lasche hier een in.....

* * * * *

N.v.d.r. Hier houden de "Lisseweegse mémoires" van Caullet plots op. Ze moeten zeker langer geweest zijn, aangezien hij na de lijst van zijn 30 kiezers een verwijzing schrijft: "zie bladzijde 41".

